

Godin Akam Inigha Izir Gumazim
Danielin Akinafarim

Daniel Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarir kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumamazizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamin, God gifozir puvatizir gumamazizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumamaziziba bar me agivagham. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumamazizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivagham. Eghti gin Godin gumamaziziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimin dipenimin iti

¹ Fomira Jehoiakim Judabar atrivimîn itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemin nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru. ² Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimîn kavin aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimîn ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamin aven itir danganir mogomemîn da ati.

³ Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimîn ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimîn anabamra ganiva gumazir igiagara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. ⁴ Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimîn dipenimîn ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponam. ⁵ Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughuiba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimîn dipenimîn itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimîn sure damighiva gin me atrivimîn ingangarir gumazibar otivam.

⁶ Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamîn gumazir igiaba. ⁷ Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati,

1:1: 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7
24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10; Aisaia 29:7-8

1:2: 2 Atriviba 20:17-18;

egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati.

⁸ Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham.* Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsis, eghti me dagher igharazitam a daningam. ⁹ Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa. ¹⁰ Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, “Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham.”

¹¹ Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei, ¹² “Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiabar tugh. ¹³ Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu.” ¹⁴ Ezi gumazir

1:8: Esekial 4:13; Hosea 9:3 * 1:8: Danielin nighnizimin mingarim, a deragha bigha migeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogorogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagh anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagher aghuiba iniam, egh arazir kamın an atrivim kamaghin an akagha ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. 1:9: Jenesis 39:21

men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami.

¹⁵ Ezi 10plan dughiabar gin, men ganganim bar der-
agha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir
igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira. ¹⁶ Ezi gumazir
men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin
dipaba isa zurara munagh da arisi. Egha azenibar oparir
daghebara me ganigavira iti.

¹⁷ Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar
amuamin fozim ko, akinafaribar gara dagh fozir fozir
aghuim, ko nighnizir aghuim me ganingi. Egha God
Daniel fozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min
garir bizibar mingaribar gun mikimamin fozim ti.

¹⁸ Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir
pumuning ko mizezimin sure agifa, dughiar Atrivim
Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim
bagha ghu. ¹⁹ Ezi atrivim me ko migiava kamaghin
gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fozim
gumazir igiar mabar fozibagh afira. Kamaghin amizi,
a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. ²⁰ Egha
atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko migia
gari, men fozim Babilonin fozir gumazibar foziba,
bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh
fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba
bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiraghan
kogham. Bar puvati.

²¹ Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin
ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima,
Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesarin irebam

¹ Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge.

² Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi, ³ a kamaghin me migei, “Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar osemi. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa.”

⁴ Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Atrivim,* ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham. ⁶ Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datirighin, ia irebam ko an mingarimin gun na mikim.”

⁷ Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamin gun e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.”

⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. ⁹ Guizbangira, ia bizir

* 2:4: Akar kagh ikegħa ghua Daniel 7:28in tuziba, me Hibrun akamin dar osirizir puvati. Me Aramin akamin an osiri.

ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghiva, ia bar osimtizir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamira inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnizim otevkiniham. Kamaghin, ia irebar kamın gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”

¹⁰ Ezi fofozir gumazir kaba atrivimin akam baregha, kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamın gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsizir katamin a gamizir puvati.

¹¹ Atrivim, bizir ni en azangsiziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati.”

¹² Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghin amizi, a midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonin fofozir gumaziba bar me misueghtima me aremegham. ¹³ Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui.

God irebamin mingarim Danielin aka

¹⁴ Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravira nighnigha, ¹⁵ kamaghin Ariokin azara, “Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?” Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei.

¹⁶ Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua atrivimin migia ghaze, “Ni tong dughiam na danighti ki irebamin mingarimin gun mikimam.”

¹⁷ Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimin ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. ¹⁸ Egha apangkuvim bagha Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimasa me migei. Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham. ¹⁹ Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamin mingarim Danielin aka. Ezi Daniel Godin Uan Nguibamin Itimin ziam fa, ²⁰ egha kamaghin migei:

“God, ki nin ziam fi mamaghira ikiam.

Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar nina.

²¹ Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa,

egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,
egha ni men ingangaribar me a gefi.

Egha fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba gumaz-
ibagh anidi.

²² Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatiz-
iba men akakasi.

Ezi zurara angazangarim nin iti,

ezi ni mitatemin itir biziba, ni dagh fogha gifa.

²³ Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavim na ganingi

egha ni nan dimdiam baraki,

egha bizir e nin azangsighizir kam, en aka.

Egha ni atrivimin irebamin mingarim, en aka.

Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe.”

2:21: 1 Eghaghaniba 29:30; Esta 1:13; Jeremaia 27:5; Jems 1:5 2:22: Onger Akaba 139:11-12; Daniel 2:28-29; HIBRU 4:13; Jems 1:17

*Daniel irebam*in mingarimin gun atrivim migei

²⁴ Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamaghin a migei, “Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebam in a geghaniva irebam in mingarimin gun a mikimam.”

²⁵ Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghin atrivim migei, “Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir mam in min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebam in mingarimin gun ni mikimam.”

²⁶ Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghin an azara, “Ni nan irebam ko an mingarim mikimamin fofozim iti?”

²⁷ Ezi Daniel kamaghin atrivim migei, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamin mingarim abighiva avegham.

²⁸ Ezi God in Uan Nguibamin Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nin akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirighin irebar ni uan dakozimin akua ganizimin, gun ni mikimam.

²⁹ “Atrivim, ni akuima God irebam in bizir gin otivamiba nin aka. Ezi God in kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gin otivamiba nin aka. ³⁰ Egha God in kam bizir modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebam in mingarim ko nighnizibagh gifogham.

³¹ “Atrivim, ni irebamin garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatingi. ³² Me golin puvira taghtazimin an dapanimin ingari. Egha an evarim ko agharimning, me silvan aningın ingari, egha an ivariam me brasın dar ingari. ³³ Egha an suemning me ainın aningın ingarigha, an dagarimningın vin, me uaghara ain ko nguazim veregha aningın ingari. ³⁴ Ezi dughiar ni marvir guar kamin garavira itimin, dagiam a uabi mighsiamin kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ainın ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire. ³⁵ Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminim dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar anevara.

³⁶ “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki irebamin mingarimin gun ni mikimam. ³⁷ Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi. ³⁸ Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti.

³⁹ “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir otevíba bar dagh ativagham. Ezi atrivir kam mati bras. ⁴⁰ Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainın min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezibar gavgaviba bar dagh afiragh ada givagham. ⁴¹ Ezi ni irebamin kamaghin gari, bizir kamin dagarimning ko

dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamın mınğarim kamakın. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghın nın aka, dar gavgavim ainın mın gavgavigh egh bar gavgavighan kogham. ⁴² Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimın ingarizim, a kamakın, kantrin otevir mam ainın mın gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim mın gavgavighan kogham. ⁴³ Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamın dagarimın ingari. Ezi bizir kamın mınğarim kamakın. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nigh-nisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.

⁴⁴ “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godın Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam. ⁴⁵ Ni dagiamın gari, a uabi mighsiamın pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiär kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golın ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiär kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamın ababanim.

“Godın ziar ekiam itim, a bizir gın otivamiba nın aka. Guizbangira, bizir nı irebamin ganiziba, da ki nı mikemezi moghiram otivam.”

† 2:43: Aramın akam deragha akar otevir kamın mınğarim abighizir puvati.

Atrivim ziar ekiam Daniel ganiŋgi

⁴⁶ Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. ⁴⁷ Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”

⁴⁸ Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganiŋgi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. ⁴⁹ Egha Daniel Babilonin provinsin gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsis. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

¹ Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamın ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti. ² Ezi me anetiŋha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me miŋia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh.

Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam. ³ Ezi gavmanin gumazir ekia kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.

⁴ Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! ⁵ Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi. ⁶ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekia avir bar pamten isimin aven anekunigham.”

⁷ Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

⁸ Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme. ⁹ Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam! ¹⁰ Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam. ¹¹ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekia avir bar pamten isimin aven anekunigham. ¹² Ezi Judan gumazir pumuning ko mikezir kaba,

Satruk, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fer puvati.”

¹³ Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. ¹⁴ Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satruk ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o? ¹⁵ Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamin ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekier avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

¹⁶ Ezi Satruk, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati. ¹⁷ E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekier avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. ¹⁸ Eghti an en akuragham koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fan kogham.”

Me Satruk, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

¹⁹ Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satruk, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti

me avim atighiti a puvira isiam. Avim faragha kamaghin isizir puvati.

²⁰ Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar pamten isimin me kunigh. ²¹ Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekiar avir bar pamten isimin, me akuni. ²² Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamin ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. ²³ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti.

²⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kura ram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

²⁵ Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin torimin arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

²⁶ Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir bar pamten isimin tiar akamin boroghira ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan ize. ²⁷ Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar

isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuridar tam zuir puvati.

²⁸ Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gav-gavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimming apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe.

²⁹ Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.”

³⁰ Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesarin namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

¹ Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

² Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

³ God arazarazir bar ekiabar en aka!
Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!

God iki mamaghira ikiam;
an atrivimin dughiaba zurara ikivira ikiam.

⁴ Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti. ⁵ Ezi dimagarir mamın ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. ⁶ Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam. ⁷ Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. ⁸ Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemın ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei:

⁹ “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim.

¹⁰ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. ¹¹ Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an

gari. ¹² Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima, nguazimin asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an oviziba api.

¹³ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamın garavira itima enselin mam Godin Nguibamın ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. ¹⁴ Egha pantemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamın itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh.

¹⁵ Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar mın dadabar ami ikiam. ¹⁶ Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan kogham, ana asizibar mın nighnigh ikiam. ¹⁷ Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamira itir gumazamiziba bar kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamın gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi.”

¹⁸ Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamın mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnzim ni ganingi, kamaghin nırara na mikimam.

Daniel irebamın mingarimin gun migei

¹⁹ Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki.”

Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! ²⁰ Ni temer ekier mamin gani, a bar ruaragha ghuana overiamin suira, ezi nguazir kamin gumazamiziba bar an gari. ²¹ A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari.

²² “Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekevegha pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari.

²³ “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’

²⁴ “Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam. ²⁵ Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi

* ^{4:19}: Akar kam, ^{4:19}in ikegha ghua ^{4:33}in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati.

uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi. ²⁶ Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam. ²⁷ Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumazamizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.”

²⁸ Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. ²⁹ Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamin uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. ³⁰ Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa.”

³¹ A miaviavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham. ³² Eghti ki ni batueghti ni ua gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi.”

³³ Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bul-

† 4:27: Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamim a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

makaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

³⁴ Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.

Eghti an atrivir kam dughiabar ikivira ikiam.

³⁵ A gari, nguazimin itir gumazamiziba mati pura biziba.

An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumazamiziba an apengan iti,
a bar me gatifa.

Egh a bizitam damusi an a damuam,
eghti gumazitam an anogoreghan kogham.

Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsighan kogham,

Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

³⁶ Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar ki faragha inizim gafira.

³⁷ Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar

ekiam a ganidi. Kî fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

¹ Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mamîn a isar ekiar mam gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan diazi me isar kamîn izegha, a ko wainîn dipam api. ² Egha me wainîn dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kavîn kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemin nguibamîn itir Godîn Dipenimin ghugha da inigha Babilonîn nguibamîn ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavîn kabar wainîn dipabar amam. ³ Kamaghîn amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavîn kabar wainîn dipaba api. ⁴ Egha me wainîn dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamîn, ingarizir marvir guabar ziaba fe.

⁵ Me kamaghîn amima, gumazimin dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kamîn lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kamîn garima, an osiri. ⁶ Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.

⁷ Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghîn me migei, "Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighti aneghuam. Egh ki golin sen an firimin

daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a damighti a namba 3in gavmanin gumazimin ikiam.”

⁸ Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kamın mingarimın gun atrivim mikemezir puvati. ⁹ Kamaghın amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atiatir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghın amizi, me bizitam damuan ibura.

¹⁰ Dughiar kam atrivimin amebam nigınir kam baraki, nigınir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimin aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtızim ni danıngan marki. ¹¹ Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnızim a ganıngi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kamın garima, a fofozir ekiaba ko nighnızir aghuiba iti. Egha an fofozim bar ekevegha aser gavgavibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghın ami. ¹² A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nighnızir aghuiba iti, egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghın amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimın gun ni mikimam.”

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimın gun migei

¹³ Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimîn boroghîn tughav iti. Ezi atrivim kamaghîn a migei, “Nî Daniel, nî ti Judan gumazir mam? Nî ti Judan adarazir mav, fomîra nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, nî inigha ize? ¹⁴ Kî kamaghîn oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim nî ganingi, ezi nî fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. ¹⁵ Kî fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimîn itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura. ¹⁶ Ezi kî kamaghîn oraki, nî bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh nî osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, kî atrivimîn korotiar aghevim nî da arugh, egh gol sen nîn firimîn datighti nî ziar ekiam iniam. Eghti nî nan gavmanîn gumazir namba 3in otogham.”

¹⁷ Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Markî, kî nî da bizir aghuitam inighan kogham. Nî ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, kî datirighin osizirir kam diponiva an mingarimîn gun nî mikimam.

¹⁸ “Nî oragh. Godîn Bar Pîn Itim, a nîn afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamîn otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pîn ti. ¹⁹ A gavgavir bar ekiam iti, kamaghîn amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghîn ami, a gumazitamîn ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. ²⁰ Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godîn Ikiavîra Itim, atrivimîn ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki. ²¹ Ezi Godîn Ikiavîra Itim gumazamizibar nguibamîn a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi

moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.

²² “Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati. ²³ Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeaba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati. ²⁴ Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. ²⁵ Akar kam kamakin:

‘Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.’

²⁶ “Akar kamin mingarim, ‘Dipon,’ a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi.
Datirighin nin dughiar abuananam.

²⁷ Ezi akar kamin mingarim, ‘Tuisigh,’ a kamakin,
God nin araziba tuisigha gifa, ezi an ababanim kam-
aghin nin aka,
ni arazir aghuibagh amir puvati.

²⁸ Ezi akar kamin mingarim, ‘Abikigh,’ a kamakin,

God nin kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.”*

²⁹ Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egha golin sen an firimin da. Egha Daniel gamizi a Belsasarin gavmanin namba 3in gumazir dapanir ekiamin oto.

³⁰ Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonin Atrivim Belsasarin misoghezi ana areme. ³¹ Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighin Babilonin atrivimin oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6

Me Daniel akunizi a laionba itir mozim giraghu

¹ Dughiar kam Darius atrivimin otogha givagha, egha 120plan gavmanin faragha zuir gumaziba amiseveghti me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam. ² Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanin faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimin ingangaribar ganam. Eghti atrivimin ingangaribar tongin bizitam ovengan kogham. ³ Ezi atrivim, Danielin ingangarimin garima a bar dera, egha gavmanin faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangaribagh afira. Kamaghin amizi, atrivimin nighnizim a Daniel amiseveghti a kantrin gumazir dapanimin ikiam. ⁴ Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram amimning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimin aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darigham.

* 5:28: Aramin akamin, akar kam “Abikigh,” a Persian kantrin ziamin mirara ghu.

Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratamin apizir puvati. ⁵ Egha me uarira uariv gei, “E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham.”

⁶ Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, “Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam! ⁷ Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gumazamiziba bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nirara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin magari. ⁸ Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarimin an osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamin an osiri.

¹⁰ Egha Daniel atrivimin akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimin ghu. Egha a bar ghuriamin pin itir danganimin ghugha, winduan Jerusalem in amadaghan itimin bar an boroghira tevimning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei. ¹¹ Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenimin ghua an garima, a uan God ko migei. ¹² Egha

me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Atrivim, guizbangira ni ghaze, gumazamiziba 30plan dughia bar nirara mikimam. Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozim in agiram.”

Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam.”

¹³ Egha me atrivim migei, “Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mam in min an kantrin a inigha kagh ize, a nin akaba batogha, ni atizir akar gavgavim in gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughia bar dughiar vamiran uan God ko migei.” ¹⁴ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar o seme, egha Daniel in akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri.

¹⁵ Ezi Daniel in apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamten a migei, “Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin, atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam.”

¹⁶ Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozim in anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “Nin God in ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh.”

¹⁷ Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekiar mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ring in dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke. ¹⁸ Egha gin atrivim uamategha uan dipenim in ghu. Egha dimagarir kam in daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

¹⁹ Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu. ²⁰ Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, “Daniel, ni Godin Ikia Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?”

²¹ Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki! ²² God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura.”

²³ Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati.

²⁴ Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba orovoreghe me tuvareme.

²⁵ Ezi Atrivim Darius, nguazir kamın itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze:

“Ia bar navir amirizimin iki!

²⁶ Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki
ativaziba,
ia ziar ekiam Danielin God daning,
egh Godin kamın atiating an apengan iki.

“Kar Godin Ikia Mamaghira Itim,

egh an atrivimin iki mamaghira ikiam.

An Dughiar an Atrivimin Ikiamim ko an gav-
gavim givaghan kogham.

²⁷ A gumazamizibar akurvagha ua me isi;
an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimin
dagh ami.

Bar guizbangira, a Danielin akurazi
laionba a gasighasighizir puvati.”

²⁸ Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim
Sairus uaghan atrivimin itima, Daniel dughiar ruarimin
gumazir dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamin
iti.

Daniel uan irebavagh eghari

7

(*Sapta 7--12*)

Daniel 4plan asizibar irebamin gani

¹ Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an
azenir farazimin, ki Daniel, ki dimagarir mamın dakozi
girıghav ikia irebamin min bizimin gani. Egha ki irebar
kamin eghaghanim akinafarir mamın an osiri.

² Kar bizir ki dimagarimin irebamin ganiziba. Aminim
danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha
dipira tintinibar zui. ³ Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha
igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

⁴ Ezi farazim laionin min gara, avizimning ikia taragiar
ekiamin min gari. Ki garavira itima me an avizimning
asigha an suemning asarazi a gumazim min tughav iti. Ezi
me gumazibar nighnizim a ganingi.

⁵ Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamın iviragharir 3pla uan akamın da isaghvira, ezi tiarir mam a miġia ghaze, “Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!”

⁶ Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamın min gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar min gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingı.

⁷ Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingı. An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha ġin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimın iti. Kamaghın amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar min garir puvati.

⁸ Egha ki miġhigha 10plan kom kabar gara, komın dozir mamın garima a mabar tongın oto. Ezi komın igiar kam 3plan komın faragha itiba asi. Ezi komın igiar kam gumazimın damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamın garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

⁹ Ezi ki irebamın garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamın min bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sip-sipın arizibar min bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir

7:7: Akar Mogomem 12:3; 13:1
Mogomem 1:14; 20:4

7:8: Akar Mogomem 13:5-6

7:9: Akar

kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizari-aba dar ikiava anekiarugha anevara.* ¹⁰ Ezi avivzariaba dabirabimın otivaghira bar ekevegha dipamın mın buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenın gumazamiziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi milionın gumazamiziba an damazimın tuivighav iti. Egha marazi kotibar amuasa akinafariba tui.

¹¹ Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4ın asizimın komın dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4ın asizir kam misuegha an kuam inigha ghua avim mikinizi a bar isi. ¹² Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganam koghām. Egha me zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dughiar bar otevimın ike.

¹³ Ezi nan irebar ki dimagarimın ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumazamizibar Otirimın mın ki an gani. A ghuariamın tongın ikegha nan boroghın izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi.†

¹⁴ Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimın otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimın ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarim gıvaghan koghām. Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram.

Irebar kamın mingarim

* 7:9: [Vezın kamın akar kam](#), “Fomira Fomira Itir Gumazim,” a [Godın gun miğei](#). 7:10: [Akar Mogomem 5:11; 20:12 7:13: Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14](#) † 7:13: [Aramın akamın ziar kam](#), “Gumazamizibar Otirim,” [Iesus uabi dibori mokin](#). 7:14: [Akar Mogomem 11:15](#)

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamın dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. ¹⁶ Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimın boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamın gun mikimasa an azangsisı. Ezi an an mingarimın gun na miği. ¹⁷ A ghaze, “Asızir 4plan ekiar kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanım, da nguazir kamin otivam. ¹⁸ Eghti ğin Godın Bar Pin Itimın gumazamiziba, me gavgavım inighıva, biziba bar dagh ativagh, iki mamaghira ikiam.”

¹⁹ Ezi ki akar kam baregha gıvagha, namba 4ın asızir kam bar a gifoghasa. A mabar mın garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir aviriba uan brasın dagarir puzibar da isa, da apava ainin ataribar da orovorogha dagh asighasisı. Egha ğin minezir ireziba dikava da misaragharısı. ²⁰ Ezi ki uaghan, 10plan komın an dapanimın itiba ko komın dozir ğin otozim, ki dagh foghasa. Egha komın dozir kam a 3plan komın faragha itiba asızı da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komın dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atiatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi. ²¹⁻²² Ezi irebar kam ki an garima, komın kam Godın gumazamiziba ko misogha ikia, me dikabıra ghuavti Fomıra Fomıra Itir Gumazım oto. Egha a komın kam isa kotiam gatigha kamaghın miği, Godın Bar Pin Itimın gumazamiziba, me kotiamın aven komın kam gafira. Ezi dughiam otözıma Godın gumazamiziba, me biziba bar dagh ativamin gav-

7:18: Akar Mogomem 22:5
Mogomem 20:4

7:21-22: Akar Mogomem 13:7; Akar

gavim ini.‡

²³ Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, “Irebar kamın mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanim gami. Egh a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham. ²⁴ Ezi 10plan komin kaba, da 10plan atrivibar ababanim, me kantrin kamın otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham. ²⁵ Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiziba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekier Godin ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mikezim ko akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. §

²⁶ “Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamın gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham. ²⁷ Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti

‡ 7:21-22: Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba me gumazir igharazibagh afira.” Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa.” 7:24: Akar Mogomem 17:12 7:25: Akar Mogomem 12:14;

13:5-6 § 7:25: Aramin akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mikezim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati.

7:27: Akar Mogomem 20:4; 22:5

kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham.”

²⁸ Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatir guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi. **

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamın gari

¹ Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. ² Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. ³ Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komın pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komın mam farazimin gin otogha bar ruara. ⁴ Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.

⁵ Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamın garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komın bar ekiar vamira an damazimningin tizimin tughav iti. ⁶ Ezi komın pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. ⁷ Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an

** 7:28: Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri.

komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gav-gaviba puvati, ezi meme anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati. ⁸ Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari.

⁹ Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumazamizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira. ¹⁰ Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. ¹¹ Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. ¹² Gumazamiziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiaabar zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami.

¹³ Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghin an azai, "Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham? Gumazamiziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim

8:10: Akar Mogomem 12:4 * 8:12: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

an Dipenimîn iti, kamaghîn a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komîn kamin gavgavim givagham? Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dik-abinan koghham?”

¹⁴ Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghîn migei, “Fomira me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan koghham.† Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam.”

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira ikia, egha ki an mingarim gifoghasa puvira nighnisi. Egha ki garima gumazir mam zuamira nan boroghîn tughav iti.‡

Ensel Gebriel irebamin mingarimin gun migei

¹⁶ Ezi ki gumazir mamin tiarim barazi a Ulain Fanemin ikia dia egha kamaghîn migei, “Ensel Gebriel, ni bizir Daniel ganizir kamin mingarimin gun mikim.”

¹⁷ Ezi Gebriel iza nan boroghîn tuzi, ki bar atiatigha, nguazim girigha fuaghav iti. Ezi Gebriel kamaghîn na migei, “Ni pura nguazimin gumazim, ezi ki kamaghsua, ni irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam, nguazim givaghamin bizibar migirigiam an ti.”

¹⁸ A miaviavira itima, nan damaziba nan sirizi, ki ira mitogha akuava onгани. Ezi a nan suiragha na fezi ki tu.

† 8:14: Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiaba mengti, da 1,150plan aruebar tugham. ‡ 8:15: Gumazir kam, ensel Gebrielra. (Ni ves 16 ko 17in gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamin min an gani. 8:16: Luk 1:19; 1:26

¹⁹ Ezi a miġei, “Ki Godin aningagharim givaghamim dughiamin, ni mikimasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamin ganizi moghin otivam.

²⁰ “Sipsipin apurir komin pumuning itir ni ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian ababanim. ²¹ Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri Grikin ababanim. Egha an damazimningin tongin tughav tir komin ekjar kam, a kantri Grikin faragha itir atrivimin ababanim. ²² Ezi ni ganizir komin ekjar dipirizir kam, 4pla komin maba an danganim otifi. Bizir kamin mingarim kamakin. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi mokin.

²³ “Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumazamizibar arazir kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar amuam.

²⁴ An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumazamizibagh asighasigham. ²⁵ Egh a gumazamizibagh ifaramin fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir kamin an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiamin nighnigh suam a bar ekefe. Eghti gumazamiziba suam me deravira iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivir Atriviba Bar Dagħ Afirazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kamin gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam.”

²⁶ Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar mingarimin gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kamin akar mogomer kamin gun gumazamizibav kiman marki.

²⁷ Ezi ki akar kam baregha givagha, bar oseme, egha dughiar mabar ki arei. Ezi arimariam givazima, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Belsasar na ganingizim bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko migei

¹ Darius, Serksisin otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonin atrivimin iti. ² An azenir farazim, ana atrivimin itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da dibori. Egha, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. ³ Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei, Ekiam. Osimtizim nan navimin itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pantem God ko migei.

⁴ Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim migei. Ki kamaghin migei, "O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egha ni zurara gumazamizir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi.

⁵ "E gumazamizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. ⁶ Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mikini.

⁷ “Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalem in iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarzibar ikiavira iti.

⁸ “O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. ⁹ E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi. ¹⁰ En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. ¹¹ Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa. ¹² Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira. ¹³ Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni

a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati.

¹⁵ “O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumazamiziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir ni amizir kamin gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke. ¹⁶ O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalem nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar dibovir akabar Jerusalem miyiava, e nin gumazamiziba sara migei. E kamagsua, ni uam Jerusalem ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge.

¹⁷ “O en God, nan dimdiam ko azangsim barakigh. Ki kamagsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam. ¹⁸ O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti, ezi osimtizim nin nguibar ekiamin ti. E gumazir aghuibar min nin azangsihan kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin e nin azangsis. ¹⁹ O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalem nguibar kam ko an gumazamiziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suighsuighan marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!”

Ensel Gabriel, Jeremaian akamin mingarimin gun migei

²⁰ Ki Daniel, ki God ko miyiavira iti, egha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumazamiziba, men arazir

kuraba sara, ki dar gun migei. Egha Ikiavira Itir God, nan God ki an azangsis, eghti a uan Dipenim ua mighsiar kam gisin an ingarighti a tugham. ²¹ Ezi ki God ko miaviavira itima, enselin kam Gebriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin mighhegha izaghira danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiam. ²² Egha a iza kamaghin na migei, “Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eghti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. ²³ Daniel, ni God ko migeir dughiar kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa. God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oraghti ki akar ni diponezir kamin mingarimin gun ni mikimam.

²⁴ “Ni 70plan dughiar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490in azenibar otogham.* Kar dughiar God inabazim, a nin gumamaziziba ko nin nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumamazizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam.

9:21: Luk 1:19; 1:26 * 9:24: Daniel 9:24in, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba givagham. Ezi vezin kamin, ensel Gebriel kamaghin migei, “70plan azenir kaba,” da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, “wikba,” Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dughiar da akuvaghti, da bar moghira 490plan azenibar otogham. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara migei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir gin otivamibar akar isin zuibav gei, egha dughiar tamin ababanim gamizir puvati.

Eghti Godin Dipenim uam a baghvira ikiam.† Eghti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam.

²⁵ “Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin migirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eghti me ua Jerusalem ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eghti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba.‡ ²⁶ Egh 434plan azeniba givaghti, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eghti an bizitam ikian kogham.§ Eghti atrivir gavgavir mamin midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godin Dipenim gasighasigham. Eghti dughiar abuanamin, mati aperiafaner ekiamin otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir ekiam iki mangiti, God mike-

† 9:24: Daniel 9:24in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, “A danganir anogoroghezir tam ua baghvira an amisevegham.” Eghti arazir kamin, “God uabi gumazitam amisevegham, a gumazir bar zuegha arazir aghuibagh amim.” ‡ 9:25: Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragham, “E kamaghin oregh fogham, me ua Jerusalem ingaramin migirigiam otoghti, 7plan dughiaabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam ko 62plan dughiaabar, 7plan azeniba akuvaghamin dughiam givaghti, God miseveghamin gumazir ekiam kam otogham. Dughiar kamin, me ua Jerusalem ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, egh ua afemozir ekiam gekuighti a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam.” § 9:26: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

mezi moghin, dughiar abuananam otogham. ²⁷ Eghti atrivir kam gumazamizir avirim ko akar dikirizir gav-gavim damuam, eghti me an akam baragham. Eghti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangi azenir 3pla ko akuamin givaghti, an arazir Godin ofa gamim agivagham. Eghti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godin Dipenim gisin anetigham, kam-aghin a uan Dipenim ategham. Eghti gumazir bizibagh asighasizim dipenir kamin iki mangi, God a gasighasighasa inabazir dughiam otogham.”**

10

Daniel Taigrisin Fanemin miriamin ikiava irebamin gani

¹ Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganingi. Danielin ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangira, egha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghin a gifogham?* Ezi God irebamin an gun migei.

² Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar oseme. ³ Egha dagher isingtizitam amezir puvatigha, asizitam ko wainin dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha uan dapanir arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighin pumuning ko mikezim gifa.

⁴ Ezi ki iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 24in, Taigrisin Faner ekiamin miriamin tughav iti. ⁵ Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar

^{9:27:} Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 ** ^{9:27:} Hibrun akam ves 27in akar avirim deragha a migeir puvati. Kamaghin amizi, gumazir maba akar kam gira arazir igharazibar an osiri. * ^{10:1:} Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. ^{10:5:} Akar Mogomem 1:13-15; 2:18; 19:12

ghurghurim arugha, letiar golin aghuimin ingarizim ike. ⁶ Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimin min taghtasi. Ezi an guam mati onimarim taghtasi. Ezi an damazimning avimin min dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim mati gumazir aviriba migei.

⁷ Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamın gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamın ganizir puvatıgha men mikarziba pura me dikafi. Ezi me atiatıava ara ghua monge. ⁸ Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram gamir irebar kamın gani. Egha ki ua gavgavıba puvatızi, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi. ⁹ Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girıgha akuava onganıgha, uan guam nguazim tua.

¹⁰ Ezi gumazir mam uan dafarimin nan suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning ko tevir akirimningin tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuavira iti.

¹¹ Ezi ensel kamaghin na migei, “Daniel, God ni gifonge. Eghti ni dikavigh bar deraghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize.” Egha a mikemegha gıvazıma ki dikafi, egha tugha aguavira iti.

¹² Ezi a ua kamaghin migei, “Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam baraki. Egha datirighin na amadazi, ki nin azangsizim bangin ize. ¹³ Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan dughıabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atrıvıba ko itıma gumazir nan akurvaghamıba puvati. Kamaghin amizi, enselbar faragha zuir

10:12: Daniel 9:3-4; 9:22-23; Aposel 10:4
Jut 1:9; Akar Mogomem 12:7

10:13: Daniel 10:20-21; 12:1;

enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize.[†]
¹⁴ Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamin min ganizir bizir kam, a bizir gin izamibar eghaghanim nin aka.”

¹⁵ Egha a kamaghin migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba nan puvati. ¹⁶ Ezi enselin kam nguazimin gumazamiziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a migei, “Ekiam, ki irebar kamin ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamin damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi.”

¹⁸ Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. ¹⁹ Egha a kamaghin na migei, “God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh.” Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim.”

²⁰⁻²¹ Ezi a kamaghin na migei, “Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura.”

11

¹ Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel

[†] 10:13: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. 10:19: Gumazir Dapaniba 6:23 10:20-21: Akar Mogomem 12:7

Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

² Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighti me kantri Grik ko misoghsi damuam. ³ Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam. ⁴ Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighti, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham.

⁵ “Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. ⁶ Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan

* 11:5: Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” egha “Sautin amadaghan itir kantri.” Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, “Notin amadaghan itir kantri,” a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi “Sautin amadaghan itir kantri,” a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei.

borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamın gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamın gavgavim gıvaghām. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

⁷ “Eghti gin amizir kamın anabatam Isipın atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamın divazir gavgavimin aven mangi, misoghıva me kuavaremegham. ⁸ Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipın mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziba puvatıgham. ⁹ Eghti gin Sirian atrivim Isipın mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam.

¹⁰ “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiamin min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipın atrivim atıvazim.

¹¹ “Eghti Isipın atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datıgham. ¹² Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghın a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham.

† 11:6: *Hibrun akam deragha vezin* kamın mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, vezin kam an amizir kamın borim migei, egha an afeziam migeir puvati.

¹³ “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam.

¹⁴ “Eghti dughiar kamin gumazir avirim Isipin atrivimin apanimin ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. ¹⁵ Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham. ¹⁶ Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimin ikiam.

¹⁷ “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh iki-asa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimin amuimin ikiam. A ghaze, tuavir kamin a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham. † ¹⁸ Eghti gin a mangi nguibar ongarimin miriamin itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimin gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram

† 11:17: *Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.*

dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham. ¹⁹ Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham.

²⁰ “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nigh-nigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamın mangi me abin men dagiaba iniam.[§] Egh atrivir kam midorozimin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

²¹ Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam.

²² Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragham.**

²³ An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamın an gavgavim bar ekevegham. ²⁴ Eghti kantrin maba navir

§ 11:20: *Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemın nguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalemın itim migei.* **

11:22: *Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimın migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri.*

amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

²⁵ “Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham. ²⁶ Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. ²⁷ Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningin nighniziba bar ikuvighti, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. ²⁸ Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamin mangam. Egh gumamaziziba Godin ziam fer arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamin mangam.

²⁹ “Eghti dughiar God inabazimin, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamin a faragha me misogha me abinizi moghin, ua kamaghin damighan kogham. ³⁰ Eghti Romin gumamaziziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumamazizir Godin ziam fer

arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar gin mangam.

³¹ “Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin a damighti a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham.††

³² Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham.

³³ “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizir akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dapongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham. ³⁴ Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagham. ³⁵ Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamin tugham.

³⁶ “Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamin bizibar

11:31: Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14 †† 11:31: Akar kam, “bizir bar kuratam,” an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27in iti. 11:32: Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6 11:36:

2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6

amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. ³⁷ Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemin aghuagham. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham. ³⁸ Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiam divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamin ovaviba aser kamin ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. ³⁹ Eghti a nguibar divazir gavaviba itibar soghsi mangi, egh a uabin akurvaghshi men aser kamin azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar min me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham.

⁴⁰ “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin min otogh me arigham. ⁴¹ Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin otogham. Egh me tausen tausenin gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham. ⁴² Eghti atrivir

‡‡ ^{11:37}: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati. ⁴³ Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim iningham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam. ⁴⁴ Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham. ⁴⁵ Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamın dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianın Ongarir Ekiamın miriam ko Godın Dıpenim itir miğhsiamın tizimın iti. Miğhsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godın miğhsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuraghan kogham.”

12

Dughiar abuananam

¹ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghin miğei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamın osimtızir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtızir kamaghin garitam nguazir kamın nguibatamin otozir puvati. Ezi dughiar osimtızir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godın akinafarimin aven itiba God ua me iniam. ² Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighıva kamaghıra ikivıra ikiam. ³ Eghti gumazir fofozir aghuıba ko niğhnızir aghuıba itiba,

12:1: Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7 12:2: Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 12:3: Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20

me mikoveziba isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avirim arazir aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi taghtagh mamaghira ikiam. ⁴ Ezi datirighin a na migia ghaze, 'Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizir avirim pantem akar kamin mingarim gifoghsi damuva avegham.'”*

Dipar miriamin itir enselningin irebam

⁵ Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir pumuning fanemin miriamningin tughav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti. ⁶ Ezi aningin mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemin pin itim kamaghin an azangsigha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganiva atiatingamiba givagham?”

⁷ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ghufegha Godin Nguibamin akui. Egha kamaghin migei, “Ki Godin Mamaghira Itimin ziamin, bar guizbangira migei. Bizir ni ganiva atiatingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamin mangiva givagham. Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra

12:4: Akar Mogomem 22:10 * 12:4: Amos 8:12 vezin kamin itir akamin mirara ghu. Ezi Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir avirim ghaze an mingarim kamaghin ghu, “Gumazamizir avirim danganiba bar dar aruam, egh bizir guar aviribar fofozir aviriba iniam.” 12:7: Akar Mogomem 10:5; 12:14

bizir kaba uaghan givagham.”†

*Enselning*in irebamin mingarim

⁸ Ezi a miġeima, ki a baregha, akamin mingarim gifozir puvati. Egha ki kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmaghin givagham?”

⁹ Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamin mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. ¹⁰ Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamin mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamin mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam.

¹¹ “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin a uan Dipenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughiaba givaghtima, bizir kurar kam givagham. ¹² Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mizuam mangiti 1,335plan dughiaba givaghti, me bar akuegh ikiam.

¹³ “Eghti ni, Daniel, ni datirighin tugh gavgavigh mangiti dughiar abuananam otogham. Eghti ni are-

† 12:7: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko miġezim ko akuam miġei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangira akar mogomem, egha osimtizir kam givaghamin dughiam deragha a miġeir puvati. 12:10: Akar Mogomem 22:11 12:11: Daniel 9:27; 11:31; Matyu 24:15; Mak 13:14

Daniel 12:13

56

Daniel 12:13

megham, egh ni gin ua dikavigham, egh dughiar abuanamin God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko
Ighiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua
New Guinea

Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini
copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 Feb 2021 from source files dated 17 Feb
2021

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea